

СТАНОВИЩЕ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
по научна специалност 3.1. „Социология” на гл. ас. Донка Атанасова Кескинова
докторант в катедра „Приложна и институционална социология“, ПУ

Тема на дисертацията: *Проблеми и подходи при приложението на клъстерен анализ за изграждане на съставни индикатори в социологията*

Член на научно жури, представящ становището: проф. д-р Иван Чалъков

1. Съответствие с изискванията на нормативните актове за присъждане на образователната и научна степен „доктор” - ЗРАС, ППЗРАС и Правилника за развитие на академичния състав на ПУ

Кандидатът в настоящия конкурс съответства на изискванията на нормативните актове за присъждане на образователната и научна степен „доктор”.

Аргументите ми за това са:

Първо, кандидатът е представил дисертационна работа в размер на 202 страници, от които 2 страници съдържание, 173 текст на дисертацията, състоящ се от Въведение, три глави и Заключение, 14 страници с описание на използваните източници и 8 страници със 6 броя приложения, четири от които са таблици и графики с примери от използваните в подкрепа на тезите на дисертацията данни от проектите TACTICS и Structure of Capabilities in the Global Information Sector или SCGIS.

Дисертацията е оригинален авторски труд на докторанта.

Второ, докторантът е представил и Автореферат в размер на 30 страници, който адекватно представя съдържанието и научните постижения на дисертационния труд.

Трето, представени са три научни публикации по темата (от общо над 20 научни публикации на докторанта), от които две на български и една на английски език. Публикациите показват трайния изследователски интерес и постиженията на докторанта в областта на дисертацията.

2. Творческите постижения на докторанта:

След внимателното прочитане на дисертацията на гл. ас. Донка Кескинова и автореферата към нея, правя следните оценки и изводи:

1. Темата на дисертацията и анализираниите в нея проблеми са много актуални за социологията и социалните науки като цяло - в световната социология и у нас през последните няколко десетилетия има нарастваща тенденция за работа с масиви данни изградени на основата на номинални скали и тяхната обработка и анализ с традиционните математически методи се сблъскват с редица проблеми. В този контекст клъстерният анализ, заедно с метода „анализ на главни компоненти“ и други сходни методи намират нарастващо приложение. Тяхното практическо прилагане и специфичните проблеми в него обаче все още не са преподават масово в университетите и не се позват в детайли от мнозинството социолози и маркетолози - изследователи. В този смисъл необходимостта от теоретичен анализ на основите и социологическото прилагане на клъстерния анализ е отдавна назряла задача с важно познавателно и методическо значение. Докторантът се справя с нея, като тръгвайки от историята на възникване на метода и навлизането му в социалните науки, последователно описва условията за неговото прилагане, основните методи на клъстеризиране и самата методология свързана с избора на променливите и изграждането на индикаторите, с избора на мерките на близост и на най-подходящия за целите на съответното изследване метод на клъстеризиране (глава 1 и 2).

2. Изследователският проблем е ясно дефиниран и методически конкретизиран, което заедно с нейния уникален изследователски опит натрупан в продължение на повече от две десетилетия позволило на Донка Кескинова да го изследва в достатъчна теоретична и емпирична дълбочина и да предложи серия от добре обосновани практически стъпки в социологическото прилагане на клъстерния анализ. В това отношение особено важна е трета глава на дисертацията, където докторантът прави най-важния си научно-приложен принос, давайки на социологическата общност инструмент за изграждане на съставни индикатори като изключително важен подход при обобщението и синтеза на социологическата информация. В тази глава са дадени и конкретни примери

демонстриращи възможностите на метода за решаване на различни изследователски задачи.

3. Макар да не предлага радикално нови решения в прилагането на клъстерния анализ в социологията (като откриване на нови методи на клъстеризиране, нови мерки на близост и т.н.), докторантката все пак прави важни научни приноси в разработването и прилагането на съществуващия методологически апарат, сред които искам да подчертая изявените от нея приноси под номер 2 и 4, които според мен са принос в световната литература и настоятелно препоръчвам тяхното публикуване в водещите научни списания в тази област на социологията. А посочените от докторнта два научно приложни приноса действително биха допринесли за грамотното и успешно прилагане на метода на клъстерния анализ в редица изследователски области на социологията, където досега той е малко познат. Това обаче няма да стане ако катедрата, научният ръководител и самият автор не се ангажират с конкретни стъпки за популяризирането на постиженията на Донка Кескинова сред нашата социологическа общност.

3. Критични забележки и препоръки

Нямам сериозни забележки относно научното съдържание (основните тези и аргументацията на докторанта), особено след като на предварителните етапи по работата на дисертацията бяха изчистени редица терминологични и структурни проблеми в текста. Бих препоръчал обаче на докторанта в бъдеще да разгледа за проблема за приложението на клъстерния анализ към т.нар. „big data”, т.е. огромните масиви данни за поведението на индивиди и други процеси (мобилност, финансови трансакции, социално общуване и др.) станали възможни с навлизането на новите комуникационни и информационни технологии и за които се разработват и нови методи за анализ, най-популярни сред които са разработките на Алберт Барабаши и неговите сътрудници. За разлика от старите социологически и дори икономически бази данни, тук става дума за действително огромни масиви от милионни и дори милиарди единици данни по голям брой индикатори в реално време. Тези данни и техният анализ стават все по-важни и водещите университети и изследователски институти създават специални лаборатории и центрове в тази област. Дали „старите“ методи на клъстерния анализ работят без проблеми при тези нови масиви данни? Какво биха могли да ни дадат те в сравнение другите методи на

анализ? – Според мен това са предизвикателства пред социологическата наука и ми се струва, че Донка Кескинова е един от малкото наши изследователи който може да се обърне с лице към тези предизвикателства редложи свои решения в тази област.

4. Заключение

Посоченото в предишните раздели ми дава основание да заявя, че постигнатите теоретични, методически и аналитични резултати в дисертационния труд на гл. ас. Донка Кескинова са оригинален принос към българската социология и категорично предлагам да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”. Тя легитимира по един достоен начин нейното място като значим член на нашата социологическата научна общност - място, което тя вече си е извоювала с качествата си на изследовател, със своята коректност, настойчивост и упорит труд вече повече от две десетилетия.

6 септември 2017 г.

проф. д-р Иван Чалъков